

MAASELÄN NATURA-ARVIOINNIN
TARVEHARKINTA: Syötteen osayleiskaava 2035
MAASELKÄ FI1103813, SAC/SPA
2024
Pudasjärven kaupunki
25009609

Muutosluettelo

Versio	Päiväys	Muutoksen kuvaus	Tarkastettu	Hyväksyjä
1	14.11.2024	Valmis	Sanna Räisänen	Sanna Räisänen

Sweco Finland Oy
Projekti

Reg. No. 2661738-3
MAASELÄN NATURA-ARVIOINNIN
TARVEHARKINTA: Syötteen

Työnumero

osayleiskaava
25009609

Asiakas

Pudasjärven kaupunki

Tekijä

Minna Kosonen

Päiväys

2024-11-14

Dokumenttiviite

Natura-tarveharkinta

1.	JOHDANTO.....	4
2.	NATURA-ARVIOINNIN TARVE	4
3.	HANKKEEN KUVAUS	5
3.1	Sijainti.....	5
3.2	Kaavahankkeen kuvaus	6
4.	NATURA-ALUE MAASELKÄ (SAC/SPA, FI1103813)	8
4.1	Alueen yleiskuvaus	8
4.2	Alueen nykytila ja suojelutavoitteet	9
4.3	Suojelun toteutuskeinot ja suunnitelmat	10
4.4	Suojeluperusteena olevat luontodirektiivin liitteen I luontotyytit.....	10
4.4.1	Vesiluontotyytit (Karut ja Kirkasvetiset järvet 3110, Humuspitoiset järvet ja lammet 3160 ja Pikkujoet ja purot 3260).....	12
4.4.2	Vaihtelutyytit ja rantatyytit (7140).....	12
4.4.3	Lähteet ja lähdesuot (7160).....	12
4.4.4	Letot (7230)	12
4.4.5	Aapasuot (7310)	13
4.4.6	Silikaattikalliot (8220).....	13
4.4.7	Boreaaliset luonnonmetsät (9010).....	13
4.4.8	Boreaaliset lehdot (9050).....	14
4.4.9	Metsäluhdot (9050).....	14
4.4.10	Puustoiset suot (91D0)	14
4.4.11	Muut huomionarvoiset luontotyytit	15
4.5	Suojeluperusteena olevat luontodirektiivin liitteen I ja II lajit.....	15
4.6	Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit.....	15
5.	VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	16
5.1	Vaikutusmekanismit	16
5.2	Vaikutukset Natura -luontotyyteihin	16
5.3	Vaikutukset Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin lajeihin.....	17
5.4	Vaikutukset Natura-alueiden muihin tärkeisiin lajeihin.....	18
5.5	Vaikutukset Natura-alueiden eheyteen	18
5.6	Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa	18
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	19

1. JOHDANTO

Pudasjärven kaupunki valmistelee Syötteen alueen osayleiskaavan muutosta, johon tämä Maaselän Natura-tarvearviointi liittyy. Yleiskaavan suunnittelualue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa Pudasjärven kaupungissa. Suunniteltu kaava-alue, kattaa Iso-Syötteen ja Pikku-Syötteen matkailukeskukset lähialueineen. Osa Syötteen kansallispuiston eteläisestä alueesta sijoittuu suunnittelualueelle. Suunnittelualueen eteläosaan sijoittuvat Naamangan, Salmiperän ja Pytkynharjun alueet (Pudasjärven kehitys 2024). Alue sijoittuu kaupungin koillisosaan. Etäisyyttä kaupungin keskustaan on noin 35 kilometriä. Suunnittelualueen laajuus on noin 340 neliökilometriä. Kaavamuutosalueen itäpuolella sijaitsee Natura-alue Maaselkä (FI1103813, SAC, SPA).

Lähimmille Natura-alueille, joille hankkeen mahdollisia vaikutuksia ei heti voida poissulkea, tehdään Natura-arvioinnin tarveharkinta osana esisuunnitteluvaihetta. Natura-arvioinnin tarveharkinta edeltää mahdollisesti suoritettavaa Natura-arviointia. Tarveharkinnassa kuvataan hanke, sen aiheuttamat vaikutukset ja vaikutuspiirissä sijaitsevat Natura-alueet ja arvioidaan vaikutusten merkittävyyttä. Lopputuloksena annetaan esitys siitä vaikuttavatko suunnitellut hankkeet Natura-alueiden suojeluperusteisiin niin merkittävästi, että kohteille tulisi suorittaa varsinainen Natura-arviointi.

Tämän tarveharkinnan tekemisessä on noudatettu uusinta Suomen ympäristökeskuksen Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -opasta (Mäkelä & Salo 2023). Luonnonsuojelulain 9/2023 35 §:n mukaan Natura-arviointi on tehtävä, mikäli hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty verkostoon.

Natura-arvioinnin tarveharkinta on tehty asiantuntija-arviona olemassa olevan tiedon perusteella. Tarveharkinnan on tehnyt FT biologi Minna Kosonen sekä tarkastanut FM biologi Sanna Räisänen ja FT Hanna Valolahti kaikki Sweco Finland Oy:stä.

2. NATURA-ARVIOINNIN TARVE

Luonnonsuojelulain 9/2023 35 §:n mukaan hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava ne vaikutukset, jotka voivat heikentää niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on ilmoitettu, ehdotettu tai sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Luonnonsuojelulain mukainen vaikutusten arviointivelvollisuus syntyy, mikäli hankkeen vaikutukset kohdistuvat Natura-alueen suojelun perusteena oleviin luontoarvoihin, ovat luonteeltaan heikentäviä, laadultaan merkittäviä ja ennalta arvioiden todennäköisiä. Arviointivelvollisuus koskee myös sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia. Natura-arvioinnin suorittamisen kynnys voi ylittyä myös eri hankkeiden ja suunnitelmien yhteisvaikutusten vuoksi. (Mäkelä & Salo 2023).

Luonnonsuojelulain 9/2023 38 §:n mukaan suunnitelmaa ei voida hyväksyä, jos arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Toisaalta alueen sisällekin voi kohdistua luontoa muuttavia toimintoja, mikäli ne eivät merkittävästi heikennä Natura-alueen suojeluperusteita. Luontodirektiivin 6 artiklan mukaan viranomaisten täytyy varmistua siitä, ettei hanke vaikuta alueen koskemattomuuteen. Lupaviranomaisen on ennen lupapäätöstä varmistettava, että arvioinnit ovat asianmukaisia ja niissä esitetyt johtopäätökset ovat perusteltuja. (Mäkelä & Salo 2023).

Vaikutusten arvioinnissa noudatetaan varovaisuusperiaatetta. Hanke tai suunnitelma voidaan hyväksyä vain ”jos ei ole olemassa mitään tieteelliseltä kannalta relevanttia epäilyä alueen koskemattomuuteen kohdistuvien

haitallisten vaikutusten aiheutumatta jäämisestä” (EYT C-127/2). Hankkeen vaikutuksia on arvioitava erityisesti sen alueen ominaisuuksien ja erityisten ympäristöolosuhteiden valossa, jota suunnitelma tai hanke koskee.

Natura-arvioinnissa keskitytään alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin. Arviointivelvoite koskee yhteisön tärkeänä pitämällä alueilla (SAC) vain luontodirektiivin liitteen I luontotyyppejä tai luontodirektiivin liitteen II lajeja. Lintudirektiivin mukaisilla erityisillä suojelualueilla (SPA) arviointivelvoite koskee vain lintudirektiivin liitteen I lintulajeja ja lintudirektiivin 4.2 artiklassa tarkoitettuja muuttolintuja tai muuttolintujen levähdyspaikkoja. (Mäkelä & Salo 2023). Arvioinnissa tarkastellaan näiden lajien ja luontotyyppien elinympäristöjä ja niiden ominaispiirteitä. Natura-alueiden suojeluperusteet on esitetty Natura-tietolomakkeissa. Maaselän Natura-alue on sekä SAC- että SPA-alue.

Heikentämistä arvioitaessa huomioidaan luontotyyppin tai lajin suotuisaan suojelutasoon kohdistuvat muutokset sekä hankkeen vaikutus Natura 2000 -verkoston eheyteen ja koskemattomuuteen. Tällä tarkoitetaan ekologisen rakenteen ja toiminnan säilymistä elinkelpoisena sekä Natura-alueen suojeluperusteena olevien luontotyyppien ja lajien kantojen säilymistä elinvoimaisina. Eliölajin suojelutaso on suotuisa, kun laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään (LSL 9/2023 3 § 4). Luontotyyppin suojelutaso on suotuisa, kun sen luontainen levinneisyys ja kokonaisala riittävät turvaamaan luontotyyppin säilymisen ja sen ekosysteemin rakenteen ja toimivuuden pitkällä aikavälillä sekä luontotyyppille luonteenomaisten piirteiden säilymisen. Natura-alueen on säilyttävä eheänä ekologisen kokonaisuutena, jotta sen luonnonarvot säilyvät pitkällä aikavälillä. Hanke ei saa uhata alueen koskemattomuutta, eli koko Natura-alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan täytyy säilyä elinkelpoisena. Natura-arvioinnin tarpeellisuuden selvittämisen tarkoituksena on selvittää, voidaanko Natura-alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien merkittävien vaikutusten mahdollisuus sulkea pois (Mäkelä & Salo 2023).

Maaselän Natura-arvioinnin tarpeellisuuden arviointi on tehty 16.1.2025 ennakkoneuvotteluissa esillä olleeseen alustavaan kaavaehdotukseen. Natura 2000 –verkostoon aiheuttamien vaikutuksien arvioinnin tarveharkinta tehtiin paikkatietopohjaisena karttatarkasteluna. Tarvearvioinnissa on käytetty alueen Natura-tietolomaketta ja Metsähallituksen biotooppikuviotietoja Natura-alueen suojelun perusteena olevista luontotyypeistä.

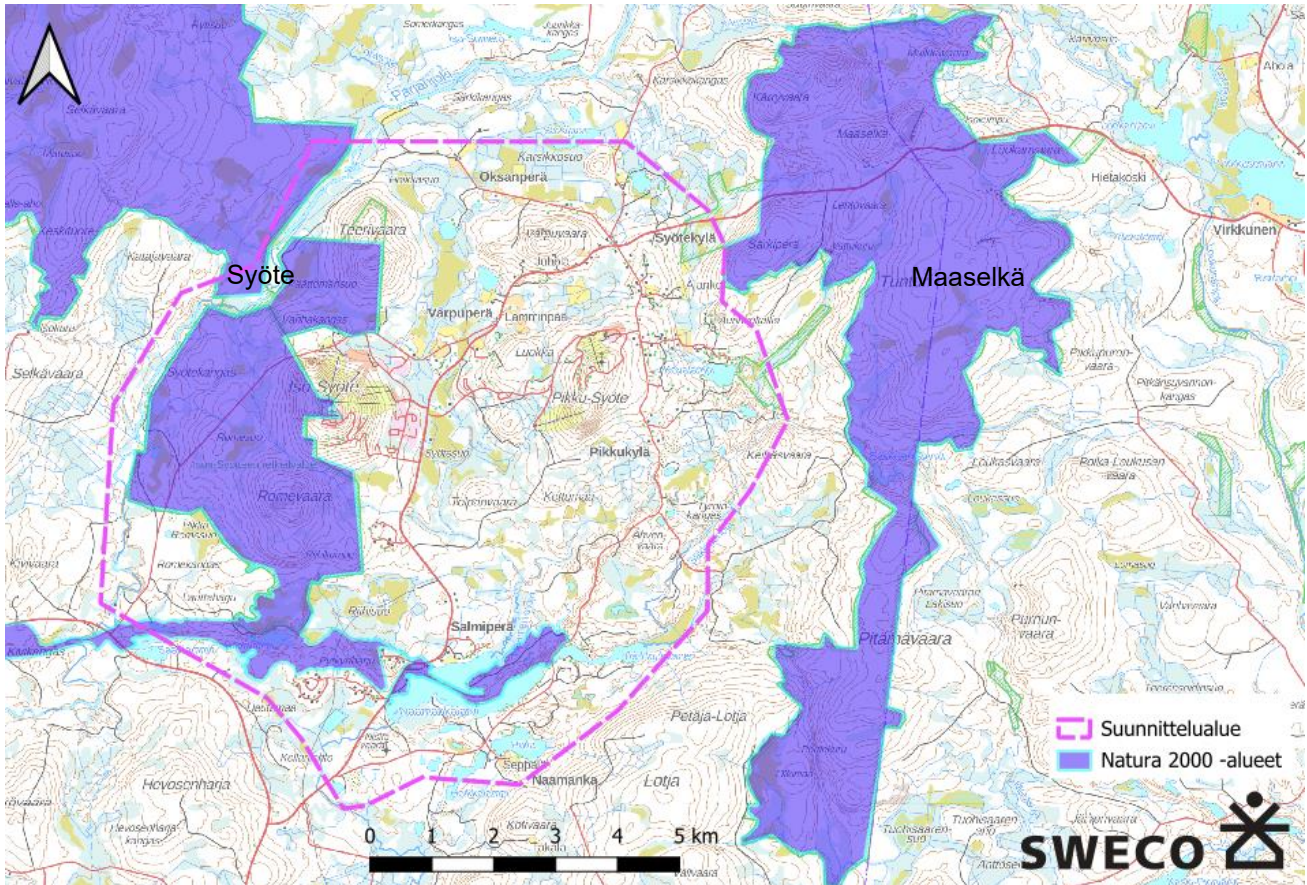
3. HANKKEEN KUVAUS

3.1 Sijainti

Maaselän Natura 2000 -alue sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa ja se kuuluu Syöteen kansallispuistoon. Kansallispuiston pinta-ala on 302 km² ja se sijaitsee Pudasjärven, Posion ja Taivalkosken kuntien alueella. Maaselän pinta-ala on 3227 hehtaaria. Maaselän alue sijaitsee Pudasjärven ja Taivalkosken kuntien alueella. Maaselän Natura-alue kuuluu Syöte-Salmitunturin kansainvälisesti arvokkaaseen lintualueeseen (IBA) ja valtakunnallisesti arvokkaaseen lintualueeseen (FINIBA) (Birdlife.fi 2022). Syöte-Salmitunturi on hyvin laaja, lähekkäisten havu-metsävaltaisten metsäalueiden kokonaisuus.

Maaselän alue on perustettu osaksi Syöteen kansallispuistoa vuonna 2000. Alueelle on rakennettu retkeilyn palveluvarustusta virkistys- ja matkailukäytön kehittämiseen liittyvien suunnitelmien mukaisesti.

Alla olevassa kuvassa (Kuva 1) on esitetty kaava-alueen raja- ja Maaselän Natura-alueen sijoittuminen suhteessa siihen.

Kuva 1 Kaavamuutosalueen sijainti suhteessa Maaselän ja osittain Syöteen Natura-alueisiin. © MLL 2024 (maastokartta).

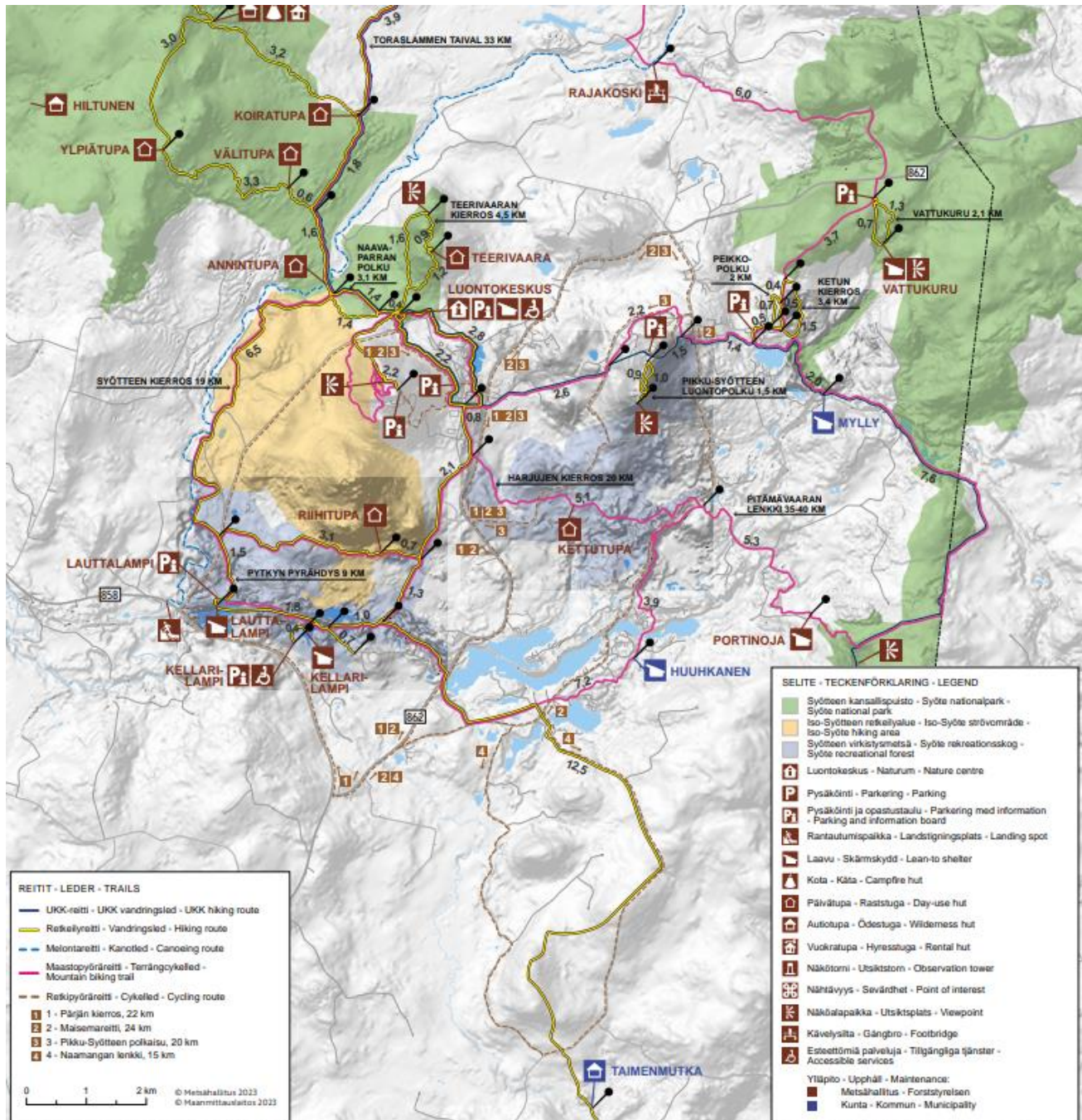
3.2 Kaavahankkeen kuvaus

Pudasjärven kaupunginhallitus päätti käynnistää Syöteen osayleiskaavan laatimisen kokouksessaan 14.2.2023. Laadittavan oikeusvaikutteinen osayleiskaavan tavoitevuosi on 2035. Uudistettu Syöteen osayleiskaava korvaa alueella voimassa olevat aiemmin laaditut yleiskaavat. Yleiskaava ohjaa alueen asemakaavoitusta ja muuta yksityiskohtaisempaa suunnittelua. Osayleiskaavan ratkaisut johtavat uusiin asemakaavoihin ja asemakaavojen muutoksiin. Osayleiskaavan tehtävänä on täsmentää valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita sekä tarkentaa maakuntakaavan aluevarauksia.

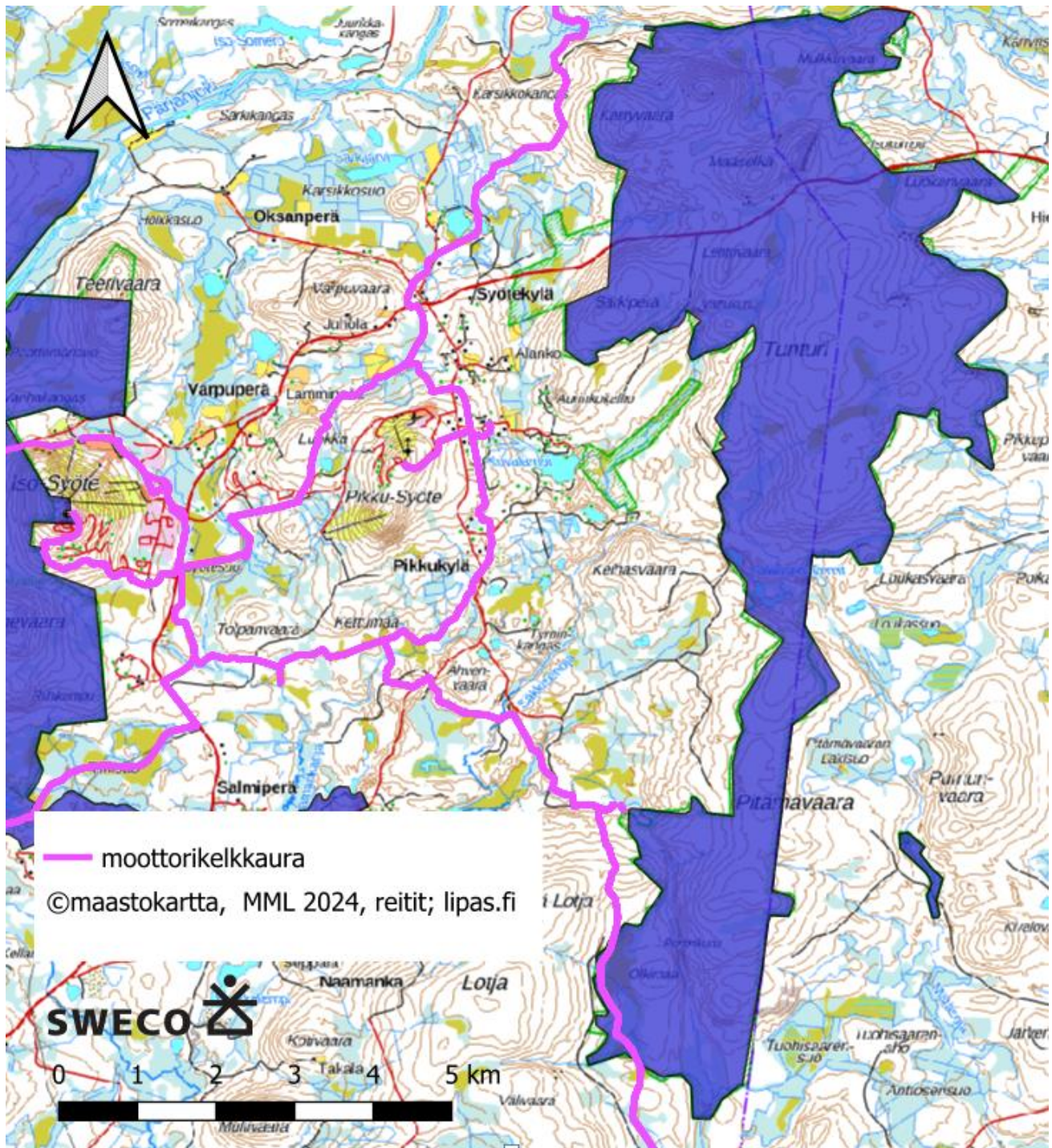
Suunnittelualan laajuus on noin 340 neliökilometriä. Alue kattaa Iso-Syöteen ja Pikku-Syöteen matkailukeskukset lähialueineen. Osa Syöteen kansallispuiston eteläisestä alueesta sijoittuu suunnittelualueelle. Osayleiskaava pyrkii osaltaan esittämään suunnittelualan alueidenkäyttötavoitteita sekä tarkentaa maakuntakaavan aluevarauksia.

Osayleiskaavan suunnittelualan eteläosaan sijoittuvat Naamangan, Salmiperän ja Pytkynharjun alueet. Suunnittelualueella on runsaasti virkistystoimintoja ja erilaisia reitistöjä. Vakituinen asuminen painottuu etenkin Syötekylän alueelle. Pudasjärven kehityksen (2024) arviointisuunnitelman mukaan muita keskeisiä osa-alueita osayleiskaavalle ovat terveellinen ja turvallinen elinympäristö, elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat ja uusiutumiskykyinen energiahuolto. (Pudasjärven kehitys 2024). Vuonna 2015 toteutetun Syöteen suojelualueiden kävijätutkimuksen mukaan Syöteelle tullaan pääasiassa kokemaan luontoa eri harrastusten kautta, katselemaan maisemia ja rentoutumaan. Tuolloin pyöräilemään tuli noin 15 prosenttia vastanneista (Veteläinen 2016). Tosin silloin kävijämäärä on ollut noin 44 000. Vuonna 2023 Syöteen kävijämäärä on ollut noin 106 000 henkilöä (Metsähallitus 2024: käyntimäärät maastossa). Vuonna 2021 tehdystä opinnäytetyöstä havaitaan, että Syöteen matkailualueen suosituimmat aktiviteetit ovat laskettelu, hiihto, patikointi ja kävely, sekä maastopyöräily. Näitä aktiviteetteja harrastaa yli 60 prosenttia vastaajista (Kurkela ja Viitanen 2021). Näistä aktiviteeteistä patikointi, hiihto ja maastopyöräily on mahdollista myös

Maaselän Natura-alueella (Kuva 2). Luontoon.fi 2024. Kokonaisuudessaan osayleiskaavalla tavoitellaan 30 prosentin lisäystä majoitusvuorokausiin. Syötteen kansallispuiston kävijämäärä nykyisellään on noin 106 000 henkilöä/vuosi (Metsähallitus: kävijämäärät maastossa). Lisäys kävijämääriin olisi noin 35 000 henkilöä alueelle nykyiseen kävijämäärään verrattuna (Syötteen alueen masterplan 2022). Tässä Natura-arvioinnin tarveharkinnassa on konsulttityönä arvioitu, että patikoiden ja muiden ulkoilijoiden määrä mahdollisesti lisääntyisi 20-25 prosenttia. Lisääntynyt matkailijoiden määrä on arvioitu suurimmaksi vaikutukseksi Maaselän Natura-alueelle, koska varsinaista uudisrakentamista tai vesistöjä muuttavia rakenteita ei alueelle tehdä.

Kuva 2. Maaselän Natura-alue on kartassa itäisempi alue. Nykyisellään alueella sijaitsee UKK-vaellusreitti, maastopyöräilyreittejä sekä Vattukurun lyhyt retkeilyreitti (Luontoon.fi).

Kuva 3. Maaselän Natura-alue on kartassa itäisempi alue. Kartassa moottorikelkkareitit lipas.fi-tietokannan mukaan 2024.

4. NATURA-ALUE MAASELKÄ (SAC/SPA, FI1103813)

4.1 Alueen yleiskuvaus

Natura-alueen kuvaus perustuu pääasiassa Natura-tietolomakkeeseen.

Hankealue kuuluu pohjoisboreaaliseen metsäkasvillisuusvyöhykkeeseen sekä Pohjanmaan aapasuot suokasvillisuusvyöhykkeeseen. Maaselän Natura-alueen (FI1103813) suojelun perusteena ovat luontodirektiivi ja lintudirektiivi (SAC ja SPA). Maaselän NATA-arvioinnissa on kerrottu, että alueen keskeisimmät luontotypit

ovat luonnonmetsät, aapasuot ja puustoiset suot. Nämä luontotyypit esiintyvät alueella laaja-alaisina ja ovat lajistoltaan monipuolisia ja edustavia. Natura-alue on sijainniltaan ja luontotyypeiltään erittäin merkittävä kansallinen kohde erityisesti vanhan metsän lajiston säilymisen kannalta.

Alue on kokonaan valtakunnallisessa vanhojen metsien suojeluohjelmassa, jolla säilytetään vanhoja luonnonmetsiä ja niille ominaista lajistoa. Alueen suojelu on toteutettu osana Syötteen kansallispuistoa, joka perustamislakinsa ja -asetuksensa mukaisesti suojelee Pohjois-Suomen vaara-, metsä- ja suoluontoa, toimii yleisenä luonnon nähtävyytenä ja palvelee retkeilyä, opetusta ja tutkimusta. Alue toimii keskeisenä kohteena Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonmetsien verkostossa ja toisaalta myös Pohjois-Pohjanmaan sisällä Venäjän rajalta länteen ulottuvalla vyöhykkeellä. Alue on mukana palojatkumoalueiden verkostossa, jonka tavoitteena on säännöllisen metsän polttamisen myötä turvata palaneesta puusta riippuvaisen lajiston elinmahdollisuudet.

Maaselän Natura-alueella on erityistä merkitystä liito-oravan suojelun kannalta. Laajat luonnonmetsät tarjoavat lajille useita soveliaita elinympäristöjä. Natura-alue toimii liito-oravalle ydinalueena ja sieltä populaation on mahdollisuus levittäytyä alueen läheisyydessä suojelualueiden ulkopuolella sijaitseville soveliaille paikoille (Nata-arviointilomake). Alueella on tärkeä merkitys vanhaa metsää elinympäristönään käyttäville lintulajeille sekä uhanalaisille petolinnuille. Natura-alue kuuluu kokonaisuudessaan Suomen kansallisesti ja kansainvälisesti tärkeisiin lintualueisiin (FINIBA/IBA). Syötteen kansallispuisto on ollut mukana euroopanlaajuisessa European Charter -kestävän matkailun kehittämisohjelmassa vuodesta 2004 alkaen. Natura-alueen läheisyydessä on Syötteen kasvava matkailukeskus, joka tukeutuu vahvasti myös Syötteen ja Maaselän Natura-alueilla oleviin virkistyspalveluihin, koska etäisyys on vain noin viisi kilometriä. Maaselän Natura-alue rajautuu pieneltä osin osayleiskaavan suunnittelualueeseen, mutta rakentamisalueita ei ole osoitettu rajan tuntumaan.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa Maaselän Natura-alue kuuluu vyöhykkeeseen, joka on määritelty valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittäväksi matkailun vetovoima-alueeksi. Virkistys- sekä luontomatkailukäytöstä Natura tietolomakkeella mainitaan Vattukuru, joka on Maaselän merkittävin retkeilykohde. Vattukurussa on laavu, kansallispuiston luontoa esitteleviä tauluja sekä 2,1 kilometrin pituinen luontopolku (Syötteen luontomatkailusuunnitelma 2017)

Natura-alueen suojelun perusteena on 12 luontotyyppiä ja 17 lajia. Lisäksi alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan seuraavia tavoitteita: Alue sisältyy Syötteen kansallispuiston palojatkumoalueeseen, ja siellä on tarpeen polttaa nuoria kasvatusmetsiä. Alueella on tarpeen tehdä linnuston säännöllistä inventointia ja seuranta. Alueella on myös tarpeen tehdä liito-oravainventointi lajin tarkemman populaatiokoon selvittämiseksi. Muut Natura-alueen perustamistarkoitukset ovat Pohjois-Suomen vaara-, metsä- ja suoluonnon luonnontilaisina ja erämaisina säilyneiden osien suojeleminen, toimiminen yleisenä luonnon nähtävyytenä sekä perustaminen retkeilyä, opetusta ja tutkimusta varten.

4.2 Alueen nykytila ja suojelutavoitteet

Kaikki Natura-tietolomakkeen taulukoissa 3.1 ja 3.2 mainitut luontotyypit ja lajit kuuluvat alueen suojeluperusteisiin ja luontotyyppien ja lajien keskeisenä suojelun tavoitteena on, että niiden suotuisa suojelun taso säilyy vähintään nykyisellä tasolla myös tulevaisuudessa (Syötteen HKS 2020).

Lisäksi alueen suojelussa ja hoidossa painotetaan tavoitteina alueella vallitseva luontotyyppien ja lajien sekä niiden elinympäristöjen tilan säilyttämistä turvaamalla luonnon omien prosessien mukainen kehitys sekä tekemällä hoitotoimenpiteitä.

Alueeseen kohdistuviksi uhiksi ja kuormituksiksi on NATA-arviointilomakkeessa sekä Natura-tietolomakkeessa tunnistettu:

- alueen sisä- ja ulkopuolella kohtalaisia kielteisiä vaikutuksia avohakkuista.
- metsänhoito ja sen vaikutukset, metsien ikärakenteen muutokset aiheuttavat vähäisiä muutoksia.
- alueen ulkopuolella mahdollisesti perustettava kaivos voi aiheuttaa kohtalaista häiriötä alueella pesiville uhanalaisille lajeille ja virkistys- ja luontomatkailukäytölle.
- kävijämäärän kasvu voi aiheuttaa vähäisiä kielteisiä vaikutuksia maaston kulumista suosituilla reiteillä ja käyntikohteilla ja häiritä kävijöiden luontokokemusta.

- kohtalaisia kielteisiä vaikutuksia voi aiheuttaa lehtipuiden heikko uudistuminen ja taimien suhteellisen suuri kuolleisuus esim. herbivorien seurauksena. Tämän seurauksena lehtipuustosta riippuvaisille eliölajeille, esim. liito-oravalle, soveltuvat elinympäristöt tulevat vähenemään pitkällä aikavälillä tarkasteltuna.

4.3 Suojelun toteutuskeinot ja suunnitelmat

Suojelun toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki. Maaselän Natura-alueelle ei ole laadittu omaa hoitosuunnitelmaa, mutta Syötteen kansallispuistoon kokonaisuudessaan on laadittu vuonna 2020 Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma sekä Syötteen alueen luontomatkailusuunnitelma 2017.

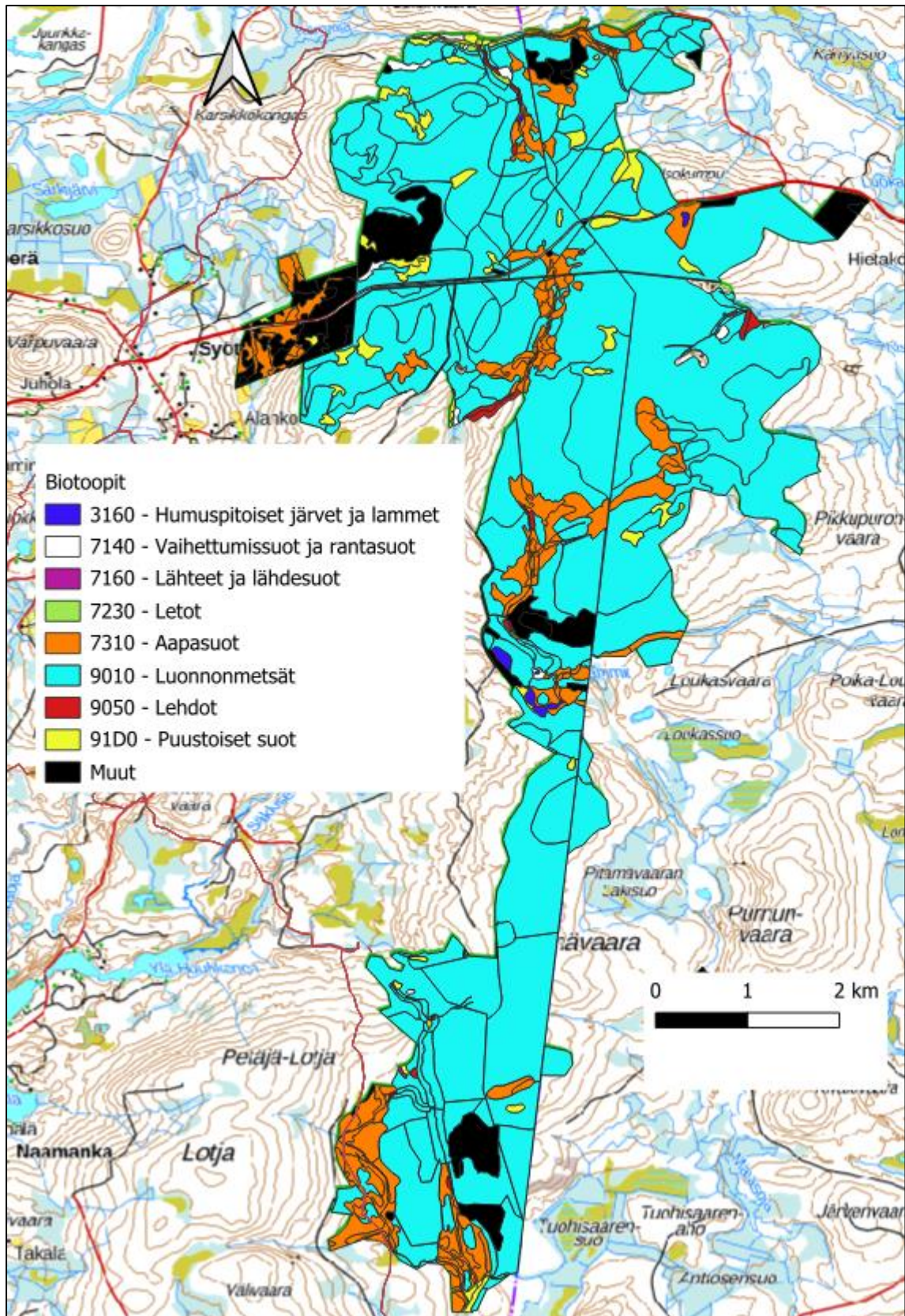
4.4 Suojeluperusteena olevat luontodirektiivin liitteen I luontotyytit

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 1. Natura-alueen suojeluperusteena olevat, NATA-arviointilomakkeen kohdassa 2A mainitut luontodirektiivin luontotyytit, niiden ilmoitettu pinta-ala sekä luontotyypin edustavuus. Taulukko 1) on kuvattu NATA-arviointilomakkeessa ilmoitetut Natura-alueen suojeluperusteena olevat luontodirektiivin luontotyytit, niiden pinta-ala sekä luontotyypin edustavuus. Pääosa Natura-alueen luontotyyteistä on edustavuudeltaan hyviä tai erinomaisia. Alueen luontotyyteistä suurin osa boreaalisista luonnonmetsistä ja aapasoista ovat edustavuudeltaan hyviä, ja poikkeamat edustavuudessa ovat ihmistoiminnan aiheuttamia.

Taulukko 1. Natura-alueen suojeluperusteena olevat, NATA-arviointilomakkeen kohdassa 2A mainitut luontodirektiivin luontotyypit, niiden ilmoitettu pinta-ala sekä luontotyypin edustavuus.

Koodi	Luontotyyppi	Pinta-ala (ha)	% alueen pinta-alasta	Edustavuus
3110	karut kirkasvetiset järvet	0,39	< 0,05	merkittävä
3160	humuspitoiset järvet ja lammet	8,3	0,2	hyvä
3260	pikkujoet ja purot	6,28	0,5	erinomainen
7140	vaihtelumuistit ja rantasuot	12,1	0,3	erinomainen
7160	Fennoskandian lähteet ja lähdesuot	1,3	< 0,05	erinomainen
7230	letot	2,79	< 0,05	hyvä
7310	aapasuot	258	8	erinomainen
8220	silikaattikalliot	8,3	1	hyvä
9010	boreaaliset luonnonmetsät	2650	80	erinomainen
9050	boreaaliset lehdot	14,5	0,4	erinomainen
9080	Fennoskandian metsäluhdut	0,3	< 0,05	hyvä
91D0	puustoiset suot	230	< 0,05	erinomainen

Seuraavassa kuvassa (Kuva 4) on kartta Natura-luontotyyppien sijainnista Maaselän Natura-alueella Metsähallituksen hallinnoiman valtion luonnonsuojelualueiden biotooppien paikkatietoaineiston (Metsähallitus 2024) perusteella.

Kuva 4. Natura-luontotyyppien sijainti Maaselän Natura-alueella (Taustakartta MML 2024, Metsähallitus 2024).

4.4.1 Vesiluontotyypit (Karut ja Kirkasvetiset järvet 3110, Humuspitoiset järvet ja lammet 3160 ja Pikkujoet ja purot 3260)

Kaavamuuosalueelle ei kohdistu vesistöjä muuttavia toimenpiteitä. Lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti vaikuta erilaisiin vesiluontotyyppisiin merkittävästi. Seuraavat Natura-alueen suojeluperusteena olevien maaluontotyyppien kuvaukset on tiivistetty Ympäristö.fi:n luontotyyppikuvauksista tai Natura 2000 - luontotyyppioppaasta (Airaksinen ja Karttunen 2001).

4.4.2 Vaihtumissuot ja rantasuot (7140)

Luonnehdinta Vaihtumissuot ja rantasuot on paljon vaihtelua sisältävä luontotyyppi, johon Suomessa luetaan 'keidas-', 'aapa-' ja 'palsasoiden' ulkopuoliset avosuot: nevat, tyypillisesti vesien äärellä esiintyvät avo- ja pensaikkoluhdat sekä pinnanmyötäisen soistumisen kautta syntyneet rantasuot. Soiden ravinteisuus vaihtelee vähäravinteisesta keskiravinteiseen. Luontotyyppin luonnontilaisuuden kannalta keskeisiä piirteitä ovat ojittamattomuus, vesitalouden ja turpeenmuodostuksen häiriintymättömyys, väli- tai rimpipintaa luonnehtivan suokasvillisuuden vallitsevuus sekä avoimuus.

Luontotyyppikuviot vaihtumissuot ja rantasuot ovat suhteellisen pienialaisia ja sijoittuvat eri puolille Maaselän Natura-aluetta. Vaihtumissuot ja rantasuot eivät kosteina luontotyyppinä kuulu retkeilijöiden suosimiin käyntikohteisiin. Lähin reitti kulkee noin 200 metrin päässä vaihtumis-/rantasuolta. Luontotyyppille ei arvioida aiheutuvan merkittäviä heikentäviä vaikutuksia hankkeesta. Alueelle ei kohdistu rakentamista tai vesistöjä muuttavia toimenpiteitä, joten muut arvioidut vaikutukset, kuten lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti vaikuta heikentävästi vaihtumis- ja rantasoihin.

4.4.3 Lähteet ja lähdesuot (7160)

Lähteitä ja lähdesoita luonnehtii jatkuva pohjaveden ulosvirtaus (lähteisyys). Vesi on kylmää, läpi vuoden tasalämpöistä ja jatkuvan virtauksen vuoksi hapekasta ja mineraalirikasta. Lähteiköt tarjoavat ravinteisuutensa ja erityisen pienilmastonsa ansiosta elinympäristön vaateliaalle ja osin myös harvinaiselle putkilokasvi-, sammal- ja selkärangatonlajistolle. Luontotyyppiin sisältyvät avolähteet, tihkupinnat, lähdenorot ja -purot, mukaan lukien niitä ympäröivä vallitsevasti lähteisyyttä ilmentävä kasvillisuus sekä näiden muodostamat erilaiset yhdistelmät. Lähteiköt ja lähdesuot ovat yleensä pienialaisia. Luontotyyppin luonnontilaisuuden kannalta keskeisiä piirteitä ovat lähteen ja lähdesuon rakenteellinen koskemattomuus (ei vedenottorakenteita, ojituksia, ajouria, hakkuita), lähdevaihteisen kasvillisuuden vallitsevuus, lähteikköä ympäröivän puuston luonnontilaisuus, vesitalouden häiriintymättömyys (pohjaveden korkeus, virtaama), luontainen veden laatu ja pienilmaston häiriöttömyys (lämpö- ja valaistusolot). Maaselän Natura-alueelle ei kohdistu rakentamista tai vesistöjä muuttavia toimenpiteitä, joten muut arvioidut vaikutukset, kuten lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti vaikuta lähteisiin tai lähteikköihin ollenkaan. Lähin tätä luontotyyppiä edustava kohde on noin 350 metrin päässä retkeilyreitistä.

4.4.4 Letot (7230)

Letot ovat avosoita tai puustoisia yhdistymätyyppejä rämeiden tai korprien kanssa ja aitosammalet ovat niiden tunnusomaista kasvillisuutta. Lettojen esiintyminen on keskittynyt kalkkipitoisille alueille ja alueille, joissa purkautuu runsaasti pohjavettä. Niiden neutraali tai vain lievästi hapan ja ravinteikas kasvualusta kykenee ylläpitämään monimuotoista ja vaateliasta, osin harvinaistakin suolajistoa. Lettojen luonnontilaisuuden kannalta keskeisiä piirteitä ovat ojittamattomuus, vesitalouden ja turpeenmuodostuksen häiriintymättömyys sekä luontotyyppille ilmentävän lajiston esiintyminen. Maanviljelyksestä ja metsätaloudesta johtuen letot ovat vähentyneet ja harvinaistuneet, ja niitä on eniten jäljellä Pohjois-Suomessa. Kauempana tehtyjen ojitusten ja muun maankäytön seurauksena luontotyyppiesiintymien vesitalous muuttuu herkästi.

Lettoja Maaselän Natura-alueelle on vähän ja ne sijoittuvat pohjoisosaan jokien varsille. Lettoja lähin retkeilyreitti on vajaan kilometrin päässä Kärryöjan rannalla. Alueelle ei kohdistu rakentamista tai vesistöjä muuttavia toimenpiteitä, joten muut arvioidut vaikutukset, kuten lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti vaikuta lettoluontotyyppiin heikentävästi.

4.4.5 Aapasuot (7310)

Aapasuot ovat yleensä laajoja, monista suotyypeistä koostuvia suokokonaisuuksia eli suoyhdistymiä. Suon keskusta ei kohoa ympäröiviä mineraalimaita ylemmäksi. Niinpä myös suoalueen keskiosien kasvillisuus saa vettä ja ravinteita ympäröiviltä mineraalimailta. Tämä mahdollistaa vaateliaan suokasvillisuuden esiintymisen. Tyypillisellä aapasuolla avosuo-osan vetiset rimmet ja kuivemmat väli- tai mätäspintajänteet muodostavat pintarakenteen, jossa jänteet ovat suuntautuneet veden valumissuuntaa vastaan. Aapasuon keskiosia luonnehtivat tyypillisesti avosuot eli nevat. Aapasuon luonnontilaisuuden kannalta keskeisiä tekijöitä ovat suoyhdistymän rakenteellinen eheys, jota vähentävät ojitukset ja yhdistymään kohdistunut muu maankäyttö, luontainen vesitalous (suolle tulevien vesien määrä, laatu ja virtaukset) ja turpeenmuodostus, luonnontilainen mätäs- ja märkäpintojen vaihtelu, puustorakenteen luonnontilaisuus ja suokasvillisuuden vallitsevuus.

Aapasoiden yhteispinta-ala Maaselän Natura-alueella on melko suuri. Suot eivät ole yleisesti retkeilijöiden suosimia käyntikohteita, joten niille kohdistuu suhteellisen vähän käyttöpainetta lisääntyvästä retkeilijöiden määrästä huolimatta. Maaselän yksi reitti menee aapasuoalueen yli. Näiden alueiden ylitys on syytä tehdä pitkoksilla, joka estää kasvillisuuden kulumista. Lisäksi suolla kulkee moottorikelkkareitti. Arvioitu lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti heikennä merkittävästi aapasoiden luontotyyppiä.

4.4.6 Silikaattikalliot (8220)

Tämä luontotyyppi on hyvin sisämaan kalliotyyppi, joilla ei tavata kalkkikiveä. Kasvilajiston koostumus riippuu muun muassa kalliokohteen maantieteellisestä sijainnista, lähiympäristön luonteesta, rinteiden jyrkkyydestä ja ilmansuunnasta, seinämien ylikaltevuudesta ja kivilajista. Silikaattikalliot voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: a) karut kalliot, b) keskiravinteiset eli mesotrofiset kalliot ja c) ultraemäksiset kalliot. Maaselän silikaattikalliot ovat joko karuja tai keskiravinteisia.

a) Karut kalliot. Karujen kallioiden tyypillisiä kivilajeja ovat esimerkiksi erilaiset tasalaatuiset graniitit, grano- ja kvartsidioriitit sekä graniittigneissit ja gneissigraniitit. Yleensä karujen kallioiden kasvillisuus on niukkalajista ja se koostuu lajistoltaan tavanomaisista ja Suomessa yleisistä kasvillisuustyypeistä. Karuista kalliokohteista tyyppiin luetaan kuuluvaksi yleensä vain tavanomaisuudesta poikkeavat kohteet, kuten rapakivikalliot, suuret, massiiviset kalliot, korkeat pystyseinämät ja ylikaltevat seinämät, pienilmastoltaan erikoiset varjojyrkänteet sekä erityisen edustavat ja luonnontilaiset kallioaluekokonaisuudet.

b) Keskiravinteiset kalliot. Keskiravinteisten (lievästi happamat - emäksiset) kallioiden tyypillisiä kivilajeja ovat esimerkiksi amfiboliitti, gabro, dioriitti, intermediäriset ja emäksiset vulkaniitit, diabaasit ja muut mafiset juonikivet, kiilleliuskeet ja -gneissit sekä pyrokseenigneissit. On huomattava, että alkuperältään sedimenttisyntyisiin kivilajeihin, kuten esimerkiksi kvartsi-maasälpägneisseihin ja -liuskeisiin, liittyy usein välimeroksina muita kivilajeja, joiden ansiosta kasvilajisto on selvästi mesotrofista. Viistorinteiden putkilokasvilajisto on rikkaampi kuin karuilla kallioilla. Useimmat karujen kallioiden lajit kasvavat myös keskiravinteisilla kallioilla, mutta on runsaasti keskivaateliaita lajeja, jotka puuttuvat karuilla kallioilta.

Yksi silikaattikallioista sijaitsee noin 25 metrin päässä Vattukurun laavusta. Tämän kallion kasvilajisto on vaarassa tallautua enemmän, kun kävijämäärä lisääntyy. Muut silikaattikalliot eivät sijaitse lähellä retkeilyreittejä, joten arvioitu lisääntynyt ei todennäköisesti heikennä merkittävästi silikaattikallioiden luontotyyppiä.

4.4.7 Boreaaliset luonnonmetsät (9010)

Vanhat luonnonmetsät ovat metsien kliimaksi- tai myöhäisiä sukkessiovaiheita, joihin ihmistoiminta on vaikuttanut vain vähän tai ei lainkaan. Nykyiset vanhat luonnonmetsät ovat vain pieniä jäänteitä Fennoskandian alkuperäisistä luonnonmetsistä. Voimaperäinen metsätalous, jota toteutetaan käytännöllisesti katsoen kaikkialla Pohjoismaissa, on suurelta osin hävittänyt vanhojen luonnonmetsien olennaiset piirteet, joita ovat mm. kuolleen pystypuuston ja maapuuston runsaus, elävän puuston ikä-, koko- ja puulajivaihtelu, aikaisemman puustosukupolven puut sekä talousmetsiä tasaisempi pienilmasto. Luonnonmetsät ovat monien uhanalaisten lajien, erityisesti sienten, jäkälien, sammalien ja hyönteisten (etenkin kovakuoriaisten) elinympäristöjä. Osassa

nykyisistä vanhoista luonnonmetsistä on nähtävissä ihmisen vaikutusta (esim. poimintahakkuiden, karjan laidunnuksen jälkiä), mutta siitä huolimatta niissä on merkittävästi luonnonmetsien piirteitä.

Metsähallituksen biotooppien paikkatietoaineiston perusteella boreaalisia luonnonmetsiä esiintyy runsaimpana luontotyyppinä Maaselän Natura-alueella. Tämä tyyppi sisältää vanhat luonnonmetsät sekä luonnontilaiset paloalat ja palon jälkeen luonnontilaisina kehittyneet nuoret metsät.

Luontotyyppin edustavuus on arvioitu luokkaan hyvä. Luonnonmetsien alueella kulkee sekä kesä- että talvireittejä. Reittien kulumista on mahdollista vähentää reittipohjia kunnostamalla ja ylläpitämällä niitä. Arvioitu lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti merkittävästi heikennä luonnonmetsien luontotyyppiä, vaikka ulkoilu- ja pyöräilyreitit kulkevat pääasiassa tämän luontotyyppin läpi. Reittien pinta-ala on koko luontotyyppin pinta-alaan nähden erittäin pieni ja uuden kaavan aiheuttama lisäkulutus vielä pienempi.

4.4.8 Boreaaliset lehdot (9050)

Boreaaliset lehdot ovat ravinteisilla multamailla esiintyvä metsäluontotyyppi. Kuusi on luontotyyppin yleisin puulaji, mutta myös lehtipuiden osuus on merkittävä. Lehtokasvillisuus on monikerroksista ja lajisto monipuolista, joka tarjoaa vaihtelevan ja lukuisille eliölajeille soveliaan ympäristön. Lehdossa tavataan muun muassa runsaslukuinen linnusto, rikas hyönteis-, sieni- ja maakotilolajisto sekä ravinteisessa lehtomullassa viihtyy monipuolinen hajottajaeliöstö. Luonnontilan kannalta keskeisiä piirteitä ovat monipuolinen lehtolajisto, luonnontilainen puustorakenne sekä järeä, vanha puusto ja lahopuiden runsaus. Luontotyyppin tilaa heikentävät metsätaloustoimet, kuten metsien puulajisuhteiden ja ikärakenteen muutokset sekä ojitukset.

Maaselän Natura-alueella on lehtoja hyvin vähän. Lehtojen kasvillisuus on kulumiselle herkkää. Eteläisessä osassa ulkoilureitti kulkee lehdon läpi, jolloin reittien pitkostaminen on erittäin tärkeää. Arvioitu lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti merkittävästi heikennä boreaalisten lehtojen luontotyyppiä, koska luontotyyppiä ei ole pääasiassa retkeilyreittien läheisyydessä.

4.4.9 Metsäluhdet (9050)

Metsäluhdet ovat pysyvän pintaveden vaikutuksen alaisia ja jäävät yleensä vuosittain tulvien alle. Ne ovat kosteita tai märkiä puustoisia kosteikkoja, joissa muodostuu turvetta, vaikka turvekerros on usein ohut. Puusto on tyyppillisesti lehtipuustovaltaista. Karummilla paikoilla harmaaleppä (*Alnus incana*), isot puumaiset pajut (*Salix* spp.) ja hieskoivu (*Betula pubescens*) ovat vallitsevia. Puiden runkojen ympärillä on pieniä mättäitä, mutta muuten mätät rimp- ja välipinnat vallitsevat. Metsäluhdille on tunnusomaista pintavesien eli puro-, joki ja järviveden pysyvä tai pitkäaikainen vaikutus sekä vedenpintatasoltaan erilaisten pintojen mosaiikki - yhdistelmätyypin luonne. Kuivemmat vähäalaiset mätäspinta-aset tasot keskittyvät puiden tyvien ympärille ja mätät, puiden väliset, väli- ja rimpipintatasot ovat yleensä vallitsevia. Luhtaisuutta ilmentävä lajisto keskittyy märemmille väli- ja rimpipinnoille. Tulvaisuus on alueilla merkittävä tekijä ja luhtien yhteydessä tavataan yleisesti tulvavaikutteisia soita ja metsiä. Metsäluhtien rajana avoluhtiin voidaan pitää yli 20 % puuston latvuspeittävyttä.

Maaselän metsäluhdet ovat hyvin pieniä ja niitä on inventoitu aapasoiden yhteyteen. Arvioitu lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti heikennä merkittävästi metsäluhtien luontotyyppiä sillä virkistysreitit ei sijoitu niille, eikä lisääntyneestä kävijämäärästä merkittävää osaa siten ohjaudu niille.

4.4.10 Puustoiset suot (91D0)

Havu- tai lehtipuumetsiä kosteilla tai märillä turvemaidella, joilla vedenpinta on pysyvästi korkealla ja jopa korkeammalla kuin ympäristön vedenpinnantas. Vesi on aina hyvin niukkaravinteista (ombro-mesotrofiset suot). Tämä luontotyyppi käsittää havu-, havu-lehti- tai lehtipuustoisia suometsiä, jotka Suomessa on perinteisesti luokiteltu ja käsitelty soiden yhteydessä, mutta jotka keskieuropalaisen perinteen mukaisesti käsitellään metsäisten luontotyyppien yhteydessä. Boreaalaisella vyöhykkeellä tämä on laaja-alainen luontotyyppi, johon tässä yhteydessä luetaan kuuluviksi useimmat suoyhdistymiin kuulumattomat puustoiset suot.

Luontotyyppiä puustoiset suot (91D0) esiintyy koko Maaselän alueella, painottuen pohjoisosiin. Puustoisia soita on eri kokoisina laikkuina boreaalisen metsän alueiden lomassa, ja luontotyyppin edustavuus on arvioitu luokkaan erinomainen. Arvioitu lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti heikennä merkittävästi puustoisten soiden luontotyyppiä. Pieniä reittejä menee usean puustoisen suon läpi muun muassa Vattukurussa. Reittien kulumista, jotka menevät puustoisten soiden läpi, on mahdollista vähentää reittipohjia kunnostamalla ja ylläpitämällä niitä.

4.4.11 Muut huomionarvoiset luontotyytit

Natura-luontotyyppien lisäksi Maaselän alueelta on tuoreessa inventoinnissa 2024 (Suomen ympäristökeskus 2024) löydetty serpentiinikallio. Ne ovat serpentiinistä tai muusta ultraemäksisestä kivilajista muodostuvien kallio-, kivikko- tai soraikkoesiintymien maanpäällisiä osia, joilla esiintyy serpentiinikasvilajistoa. Nämä ovat luonnonsuojelulailla tiukasti suojeltuja harvinaisia tai uhanalaisia luontotyyppiejä. Yksi serpentiinikallio on vajaan 100 metrin etäisyydellä UKK-reitistä. Reittien kulumista on mahdollista vähentää reittipohjia kunnostamalla ja ylläpitämällä niitä. Arvioitu lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti heikennä merkittävästi heikennä serpentiinikallioluontotyyppiä, mutta kasvillisuuden kulumisen ja luvaton keräily ovat aina uhka kasvilajeille. Lisäksi lähellä reittejä sijaitsevat kalliot voivat houkutella retkeilijöitä, mikä lisää kulumisen vaaraa.

4.5 Suojeluperusteena olevat luontodirektiivin liitteen I ja II lajit

Taulukko 3. Natura-alueen suojelun perusteena olevat lajit.

Ryhmä	Lajinimi	Tieteellinen nimi
Nisäkkäät	ahma	Gulo gulo
	saukko	Lutra lutra
	liito-orava	Pteromys volans
Linnut	pyy	Bonasa bonasia
	pohjansirkku	Emberiza rustica
	kurki	Grus grus
	pohjantikka	Picoides tridactylus
	teeri	Tetrao tetrix
	metso	Tetrao urogallus
	keltävästäräkki	Motacilla flava
	kapustarinta	Pluvialis apricaria
	sinipyrstö	Tarsiger cyanurus
	mustaviklo	Tringa erythropus
	liro	Tringa glareola
	palokärki	Dryocopus martius

Lisäksi suojeluperusteena on 2 salassa pidettävää lajia, joita on käsitelty kohdassa 5.3. linnuston yhteydessä lajinimiä tai paikkatietoja paljastamatta.

4.6 Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit

Muihin Natura-alueen tärkeisiin kasvi- ja eläinlajeihin on Natura-tietolomakkeella sekä NATA-arviointilomakkeessa listattu

- pohjansinivalvatti *Lactuca alpina*
- pohjanleinikki *Ranunculus hyperboreus*
- riekonkääpä *Anthoporia albobrunnea*
- peikonnahka *Crustoderma dryinum*
- känsäorvakka *Cystostereum murrayi*
- haavanarinakääpä *Phellinus populicola*
- vällyludekääpä *Skeletocutis stellae*
- lupporustojäkälä *Ramalina thrausta*
- viherraunioinen *Asplenium viride*
- hetehorsma *Epilobium alsinifolium*
- pohjanhorsma *Epilobium hornemannii*
- lehtotähtimö *Stellaria nemorum*
- etelänuurresammal *Zygodon conoideus*
- kuukkeli *Perisoreus infaustus*
- karhu *Ursus arctos*

5. VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

5.1 Vaikutusmekanismit

Natura-alueille ei ole osoitettu kaavassa rakentamista, joten suoria vaikutuksia Syötteen alueen osayleiskaavan päivityksestä ei Maaselän Natura-alueelle kohdistu. Yleiskaavan mahdollistaman rakentamisen myötä kävijämäärä voi kasvaa, jolla välillisesti voi olla vaikutusta Natura-alueiden suojelun perusteena oleviin luontotyyppeihin ja lajeihin. Vaikutusmekanismeja voivat olla kasvillisuuden kuluminen tallaamisen seurauksena ja eläimistöön kohdistuva lisääntynyt häiriö. Tallaus kuluttaa kasvillisuutta, jolloin paljaan maan osuus voi kasvaa. Paljas maa on altis eroosiolle erityisesti rinteillä. Kasvillisuuden kulutuskestävyys on heikointa kuivimmilla ja kosteimmilla luontotyypeillä. Varvut kestävät tallausta paremmin kuin jäkäläköt tai ruohovartinen kasvillisuus. Kasvillisuuden ja maaperän palautuminen vaurioista on pohjoisen oloissa hidasta, koska kasvukausi on lyhyt, lajimäärä vähäinen ja nopeasti lisääntyviä lajeja on vähän. Kulumisen on voimakkainta reittien ja polkujen ympäristössä sekä taukopaikoilla ja niiden ympäristössä. Maaperän tiivistyminen ja juurten paljastuminen voi heikentää puiden kasvua. Maaston kulumisen keskittyy kesäaikaan, mutta lumen tamppaaminen voi heikentää kasvien kasvuoloja. Vesiluontotyyppeihin voi välillisesti aiheutua vaikutuksia esimerkiksi rakentamisaikaisista valumavesistä tai hulevesien valumisesta pinnoitetuilta alueilta vesistöihin, jolloin veden laatu voi heikentyä.

5.2 Vaikutukset Natura -luontotyyppeihin

Vaikutuksia luontotyypeille voi aiheuttaa kävijämäärän kasvaminen. Kävijämäärän kasvu johtuu Iso-Syötteelle mahdollisesti rakennettavista vapaa-ajan asunnoista. Maaselän Natura-alueen kävijämäärän on arvioitu kasvavan noin 20-25 prosenttia. Maaselässä on oma paikoitusalueensa (HKS) ja lisääntynyt kävijämäärä sekä mahdollinen maastopyöräilijöiden lisääntyminen saattaa lisätä Maaselän kulumista vähäisesti verrattuna nykytasoon.

Välillisiä vaikutuksia rakentamisesta voivat olla mm. valaistus- ja kosteusolojen muuttuminen puuston poiston ja maanmuokkauksen vuoksi, hulevesien aiheuttama kiintoainekuormitus vesistöihin tai onnettomuustilanteessa ympäristöön valuva öljy tai muu ympäristölle haitallinen aine. Osayleiskaavassa ei suunnitella mitään rakentamista Maaselän Natura-alueelle tai sen välittömään läheisyyteen. Rakentamiselle

osoitettavien alueiden etäisyyden vuoksi sen ei arvioida heikentävän Maaselän Natura-alueen suojeluperusteena olevien luontotyyppien laatua. Maaselkää lähimmät uudet rakentamisalueet sijoittuvat noin yhden kilometrin päähän alueen läntisimmästä kohdasta. Rakentaminen tapahtuu jo rakennettujen alueiden yhteyteen ja samoille alueille on jo voimassa olevassakin kaavassa osoitettu vastaavaa rakentamista.

Yllä esitetyn perustella voidaan todeta, että osayleiskaavan suunnitelmien ei arvioida synnyttävän merkittävää haittaa (suoria tai epäsuoria vaikutuksia) Maaselän Natura-alueen suojelun perusteena oleville luontotyypeille.

5.3 Vaikutukset Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin lajeihin

Liito-orava

Maaselän Natura-alueen suojeluperustelajeihin kuuluvasta liito-oravasta on Suomen lajitietokeskuksen (2024) aineistoissa useita tehtyjä havaintoja Maaselän Natura-alueelta. Tuoreimmat havainnot ovat vuodelta 2022. Liito-orava ei ole arka eläin ja mahdollinen lisääntynyt kävijämäärä ei vaikuta liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin eikä ruokailualueisiin. Kulkuyhteys ja liito-oravalle sopivien elinympäristöjen kytkeytyneisyys Maaselältä länteen sekä pohjoiseen on otettava huomioon maankäytössä.

Ahma

Ahma (*Gulo gulo*) kuuluu muista suurpedoista poiketen luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen II ensisijaisesti suojeltaviin eläinlajeihin, jonka suotuisa suojelutaso on pyrittävä säilyttämään tai palauttamaan. Ahman suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi ahmalle tulee luontodirektiivin 6 artiklan velvoittamana osoittaa erityisiä suojeltuja elinympäristöjä, mikä tarkoittaa, että Natura 2000 -verkostoon tulee kuulua alueita (SAC), joilla varmistetaan ahman elinympäristöjen suotuisa suojelutaso tai tarvittaessa ennalleen saattaminen ahman luontaisella levinneisyysalueella. Luonnonsuojelulain (9/2023) 34 §:n mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää. Ahma on Suomessa luokiteltu erittäin uhanalaiseksi lajiksi (EN) (Hyvärinen ym. 2019).

Koska ahmasta ei ole saatavilla reviiritietoja, ahman aikaisempaa esiintymistä alueella tarkasteltiin Luonnonvarakeskuksen vuosien 2017–2022 Tassu-havaintojen pohjalta. Luonnonvarakeskuksen avoimen datan portaalissa on saatavilla suurpetojen vuosien 2017–2022 aikana tehdyt Tassu-havainnot karkeistetuilla 10 km x 10 km ruudukoilla. Tassuun tallennettu havaintoaineisto koostuu mistä tahansa suurpetoihin liittyvästä havaintomateriaalista. Tarkempaan analysointiin kannan koosta tai eläinten liikkeistä niiden antama informaatio ei ole riittävä. Havaintoja tehdään pääasiassa siellä missä ihmiset liikkuvat tai siellä missä ihmiset ja eläimet kohtaavat. (Luonnonvarakeskus 2024a). Vuosien 2019-2022 tarkasteluvälillä ei ole tehty havaintoja ahmasta Maaselän alueella. Vuonna 2018 oli yksi havainto ja vuonna 2017 neljä havaintoa. Vuoden 2023 Tassu-havaintoja ei ole saatavilla (Luonnonvarakeskus 2023).

Ahmasta ei ole havaintoja TASSU-järjestelmässä viimeisen kahden kuukauden ajalta, eikä pentuehavaintoja viimeisen neljän kuukauden ajalta (Luonnonvarakeskus 2024b; Luonnonvaratieto. Katsottu 28.11.2024). Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan koko poronhoitoalueella on noin 190 ahmayksilöä (Kojola ym. 2023). Havaintoja löytyy kuitenkin noin 10 km päästä Maaselän alueesta. Ahma voi vaeltaa kymmeniäkin kilometrejä päivässä etsien ravintoa ja ahma voi siten liikkua myös Maaselän Natura-alueella (Vangen ym. 2001). Ahman elinpiirin koosta ei ole tarkempaa Suomesta kerättyä tietoa. Skandinavian tunturialueella on havaittu, että naaraiden elinpiiri on keskimäärin 170 km² ja urosten 730 km² (Persson ym. 2010). Yksinään Maaselän Natura-alue ei siis todennäköiseksi riitä ahman elinpiiriksi, minkä vuoksi yhteydet muihin yhtenäisiin metsäalueisiin on tärkeää säilyttää. Osayleiskaavassa on määritelty ekologiset yhteydet, jotka turvaavat eläinten liikkumista Maaselän ja Syötteen Natura-alueiden välillä ja näin ollen laajemminkin Natura-verkoston sisällä. Myös kaava-alueen ulkopuolella on hiljaisia, metsäisiä alueita Natura-alueiden välillä, jotka toimivat ekologisina yhteyksinä. Ahma on arka eläin, mutta arvioitu noin 20-25 prosentin lisääntynyt kävijämäärä ei todennäköisesti vaikuta ahman esiintymiseen alueella. Suurin osa lisääntyneestä kävijämäärästä suuntautuu hyvin todennäköisesti Vattukurun reitille, joka on jo ennestään suosittu. Myös muilla olemassa olevilla reiteillä kävijämäärä todennäköisesti lisääntyy jonkin verran, mutta uusia reittejä ei ole suunnitteilla ja suuri osa Natura-aluetta säilyy hiljaisena.

Saukko

Saukko on vesielämään sopeutunut näätäeläin, joka viihtyy erilaisissa vesiympäristöissä kuten jokien, järvien, lampien ja purojen äärellä. Elinpiiriin voi kuulua jopa 50 km vesireittejä. Saukon pesä sijaitsee rantatörmien onkaloissa, rantakivikoissa tai puunjuuriston muodostamissa onkaloissa, usein jokien rannoilla. (Luontoportti 2024). Se on levittäytynyt koko Suomeen, mutta esiintyy kaikkialla harvalukuisena. Laji.fi-aineiston mukaan (haettu 9.9.2024) lähin saukkohavainto on kahdeksan kilometrin päässä Maaselän Natura-alueesta. Koska Maaselän Natura-alue on iso ja alueelle ei kohdistu rakentamista tai vesistöjä muuttavia toimenpiteitä, saukolle ei arvioida olevan välittömiä vaikutuksia. Saukon elinpiiri on laaja, joten siihen voi kuulua vesistöjä sekä Natura-alueella että sen ulkopuolella. Kävijämäärän lisääntyessä Natura-alueella häiriö eläimistölle voi välillisesti lisääntyä. Liikkuminen tulee jatkossakin todennäköisimmin keskittymään olemassa oleville reiteille, etenkin Vattukurun luontopolulle, joten arvioitu noin 20-25 prosentin lisääntynyt kävijämäärä joten nykytilaan verrattuna häiriön lisääntyminen Natura-alueella ei ole merkittävää lajin kannalta.

Linnut

Maaselän Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lintulajeihin vaikutukset arvioidaan vähäisiksi. Salassa pidettävien lintulajien saalistusalueet ovat todennäköisesti muualla kuin Syötteen nyt jo rakennetuilla ja vilkkaassa retkeilykäytössä olevilla alueilla. Niiden pesäpaikkojen läheisyyteen ei osoiteta rakentamista tai uusia reittejä, eikä Syötteen alueen lisääntyvä kävijämäärä todennäköisesti kohdistu voimakkaana näille alueille.

Osayleiskaavan mahdollistamista toimenpiteistä ei arvioida syntyvän merkittävää haittaa (suoria tai epäsuoria vaikutuksia) Maaselän Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lajeihin.

5.4 Vaikutukset Natura-alueiden muihin tärkeisiin lajeihin

Kasvillisuuden kulumisen ja luvaton keräily ovat uhka suojelun perusteena oleville kasvilajeille. Kävijämäärien lisääntyminen lisää mahdollisuutta lajistoon kohdistuvista haitallisista vaikutuksista. Kaavasta aiheutuvat suorat ja epäsuorat vaikutukset kävijämäärien mahdollisesti lisääntyessä ovat vähäiset. Retkeily keskittyy merkityille reiteille ja taukopaikoille. Maaselän alueelle ei kohdistu rakentamisesta johtuvia suoria vaikutuksia, sillä rakentamista ei kohdisteta Maaselän Natura-alueelle.

Osayleiskaavan mahdollistamista toimenpiteistä ei arvioida syntyvän merkittävää haittaa (suoria tai epäsuoria vaikutuksia) Maaselän Natura-alueen muihin lajeihin.

5.5 Vaikutukset Natura-alueiden eheyteen

Natura-alueiden välinen puustoinen yhteys on pyrittävä säilyttämään, jotta liito-oravan liikkuminen on mahdollista alueelta toiselle. Tästä yhteydestä hyötyvät muutkin lajit kuten ahma. Ahman kannalta mahdollisemman rauhallinen metsäyhteys alueiden välillä olisi paras ahman siirtymisen kannalta. Koska Maaselän alueelle ei kohdistu rakentamista, retkeilyjä lisääntyminen ei aiheuta Maaselän Natura-alueen eheyteen merkittäviä vaikutuksia. Lisäksi alustavassa kaavaehdotuksessa on määritelty ekologiset yhteydet, jotka turvaavat eliöiden liikkumista.

5.6 Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa

Esisuunnitteluvaiheessa on tieto Yhteistuuli Oy:n suunnittelemasta tuulivoimahankkeesta Pudasjärven kaupungin Kivarin ja Pärjän alueille. Tarkasteltava hanke muodostuu kahdesta hankealueesta. Kivarin alue sijaitsee noin 14 kilometrin etäisyydellä Pudasjärven keskustasta koilliseen, ja Pärjän alue noin 16 kilometrin etäisyydellä Syötekylästä länsi-lounaaseen. Kivarin osa-alueen pinta-ala on noin 5 380 hehtaaria ja Pärjän osa-alue noin 2 190 hehtaaria. Hankealueet sijaitsevat noin yhdeksän kilometrin etäisyydellä toisistaan, ja niiden väliin jää Pärjänsuon pienkylä. Yhteistuuli Oy:n tuulivoimahankkeesta 1.3.2023 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen lausunnossa todetaan, että erityisesti Syötteen Natura-arvioinnissa tulee panostaa linnustovaikutusten arviointiin. Natura-alueen suojeluperustelajeina on suuria petolintulajeja, joiden reviiri- ja

pesäpaikkatiedot ovat salassa pidettäviä (POPELY/3077/2020). Lisäksi FSG:n tekemässä Natura-arviointiraportissa otetaan huomioon liito-oravaan liittyvät vaikutukset (Yhteistuulen tuulivoimahanke 2024), jossa todetaan, että: ”Kaikki hankkeet yhdessä lisäävät jossain määrin tätä metsien rakenteellista muutosta, mutta liito-oraville tärkeät elinympäristöt tulee ottaa huomioon hankkeiden suunnittelussa eikä niille osoiteta tuulivoimapuistojen rakenteita. Tuulivoimapuistot tai niiden sähkönsiirtoreitit eivät yleisesti katkaise liito-oravan liikkumisreittejä, mutta leveät, useampien voimajohtojen rinnakkaiset johtoaukeat voivat paikallisesti heikentää liikkumisyhteyksiä.” Yhteisvaikutukset tuulivoiman sekä osayleiskaavan toteutumisesta eivät ole Maaselän Natura-alueelle luultavasti merkittäviä, sillä lähimpään suunniteltuun tuulivoima-alueeseen on noin 16 kilometriä. Jos suojaiset metsäiset yhteydet Natura-alueiden välillä pysyvät ei tuulivoimasta arvioida olevan Maaselän Natura-alueen perusteena oleville lajeille merkittävää haittaa.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Natura-tarveharkinnan mukaan osayleiskaavan mahdollistaman rakentamisen myötä kävijämäärät Maaselän Natura-alueella lisääntyvät nykyiseen verrattuna arviolta 20-25 prosenttia. Kävijöistä suurin osa vierailee Syötteellä ja vain osa liikkumisesta suuntautuu Maaselän Natura-alueelle. Liikkuminen Natura-alueella keskittyy merkityille reiteille ja taukopaikoille ja erityisesti Vattukurun alueelle. Kävijämäärien lisääntyminen kuitenkin lisää riskiä kasvillisuuden kulumiseen reittien ja taukopaikkojen ympäristössä. Kulumisen lisä luontotyyppien pinta-alaan nähden on kuitenkin hyvin vähäistä verrattuna nykytilanteeseen tai jo voimassa olevaan kaavaan. Reittien ylläpito ja kunnostus on olennaista retkeilyn haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi. Vattukurussa on tehty reittien sorastusta, uusittu pitkoksia ja portaita, mikä ohjaa kulkijoita pysymään reiteillä ja vähentää näin luontotyyppien kulutusta. Syötteen kansallispuiston kävijämäärä nykyisellään on noin 106 000 hlöä/vuosi (Metsähallitus: kävijämäärät maastossa). **Osayleiskaavan toteutuminen ei merkittävästi heikennä Maaselän Natura-alueen suojeluarvoja. Maaselän Natura-alueiden suojelun perusteena oleviin luontotyyppeihin, suojeluperusteena oleviin lajeihin tai alueiden eheyteen ei kohdistu rakentamisen tai toiminnan seurauksena heikentäviä vaikutuksia.** Yhteisvaikutukset muiden tiedossa olevien hankkeiden kanssa eivät vaarana niitä luontoarvoja, joiden perusteella Maaselkä on sisällytetty Suomen Natura 2000-verkostoon.

LÄHTEET

Airaksinen, O. ja Karttunen, K. 2001. Natura 2000 -luontotyyppiopas. 2. korjattu painos. Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus.

Birdlife Suomi ry 2022. Valtakunnallisesti arvokkaat lintualueet. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/finiba/>

Birdlife Suomi ry 2022. Kansainvälisesti arvokkaat lintualueet. <https://www.birdlife.fi/suojelu/alueet/iba/>

Euroopan komissio. 2000. Natura 2000-alueiden suojelu ja käyttö. Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan säännökset.

Euroopan komissio 2021. Natura 2000 -alueisiin liittyvien suunnitelmien ja hankkeiden arviointi – Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan 3 ja 4 kohtaa koskevat menetelmäohjeet. (2021/C 437/01). Komission tiedonanto.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kojola, I., Heikkinen, S., Mäntyniemi, S. & Ollila, T. 2023. Ahmakanta Suomessa 2023. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 123/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 11 s. [Ahmakanta Suomessa 2023](#)

Kurkela, N. ja Viitanen, T. 2021. Syötteen matkailualueen kesämatkailun asiakasprofiili. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, Matkailun tutkinto. [katsottu 21.11.2024] [Opinnäyte](#)

Lipas.fi. moottorikelkkareitit 2024

Luonnonvarakeskus 2024 a. Suurpetohavainnot tietovarantona. Tassu- suurpetohavaintojärjestelmän havaintolukumäärät vuosittain 10 x 10 km ruuduista Suurpetohavainnot tietovarantona - Tietoaaineisto - Luke open data portal. (Luettu 28.11.2024)

Luonnonvarakeskus 2024 b. [Luonnonvaratieto](#) (Luettu 28.11.2024).

Luontoon.fi: [Iso-Syötteen retkeilyalueen kartat - Luontoon.fi](#)

Luontoportti 2024. [Saukko, Lutra lutra - Nisäkkäät - LuontoPortti](#)

Maaselän Natura-alue FI11103813, Natura-tietolomake, [katsottu 22.11.2024]. osoitteessa: [FI1103813.pdf](#)

Metsähallitus 2020. Syötteen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 173, Metsähallitus, luontopalvelut. 123 s.

Metsähallitus 2024. Käyntimäärät maastossa [Käyntimäärät maastossa | Metsähallitus](#). (luettu 25.11.2024)

Metsähallitus 2024. Natura-alueiden biotooppikuviot. Metsähallituksen sähköpostilla välittämä aineisto 15.3.2024.

Mäkelä, K. & Salo, P, 2023. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023. Suomen ympäristökeskus.

NATA-arviointilomake Maaselkä FI11103813 (ei julkinen).

Natura-tietolomake Maaselkä FI11103813 (ei julkinen).

Nieminen, M. ja Ahola, A. (toim.), 2017. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Suomen ympäristö 1. Suomen ympäristökeskus.

Paikkatietoikkuna 2024. Avoin paikkatietoaineisto: <https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/> (luettu 22.11.2024)

Persson, J., Wedholm, P. & Segerström P. 2010. Space use and territoriality of wolverines (*Gulo gulo*) in northern Scandinavia. European Journal of Wildlife Research 56: 49–57.

POPELY/3077/2020: Yhteysviranomaisen lausunto: [Yhteysviranomaisen lausunto ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta](#)

Pudasjärven kehitys 2024. [Syötteen alueelle valmisteilla uusi osayleiskaava | Pudasjärven Kehitys](#)

Suomen Lajitietokeskus 2024. Laji.fi -portaali (tietopyynnöt tehty 9.9.2024)

Suomen Lajitietokeskus/FinBIF. <http://tun.fi/HBF.94990> (haettu 03.10.2024).

Syötteen alueen masterplan 2022: [Syöte nykytilaa](#)

Syötteen luontomatkailusuunnitelma 2017. Metsähallitus. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja C 158. 100 s. [katsottu 22.11.2024]. [c158-syöte.pdf](#)

Suomen ympäristökeskus 2024: SYKE:n avoimet aineistot: Serpentiinikalliot ja -kivikot - Serpentiinikalliot ja -kivikot - Aineistot - Syken metatietopalvelu

Vangen, K.M., Persson, J., Landa, A. Andersen, R. & Segerström, P. 2001. Characteristics of dispersal in wolverines. Canadian Journal of Zoology 79: 1641–1649.

Veteläinen, T. 2016. Syötteen kansallispuiston kävijätutkimus 2015 [verkkodokumentti]. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 220 [katsottu 22.11.2024]. Saatavissa: <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/show/2012> ISBN: 978-952-295-160-1 (pdf).

Yhteistuulen tuulivoimahanke (2024): Yhteistuulen tuulivoimahanke, Pärjä ja Kivari, Pudasjärvi. Liite 10: natura-arviointiraportti, Syöte (FI1103828). [Liite 10 Syöte Natura-arviointi.pdf](#)